

Colecția "Turcica"

Direcția Generală a Arhivelor Statului a lansat prin CIBAL comanda pentru achiziționarea colecției de microfilme „Turcica”, păstrată în Arhivele din Austria. Comanda a fost realizată pe bază de contract cu Arhivele Naționale Maghiare și include ca beneficiari Grecia și Bulgaria. Documentele respective oferă posibilitatea îmbogățirii Fondului Arhivistic Național cu surse valoroase referitoare la istoria poporului român în contextul istoric al civilizației balcanice, cu atât mai mult cu cât evenimentele legate de un teritoriu privesc simultan mai multe țări, existind o strinsă interdependență în relațiile dintre țările balcanice și imperiile otoman, habsburgic și țarist.

Colecția „Turcica” este formată din 522 role (303.452 cadre duble, peste 600.000 pagini document).

Documentele din colecția „Turcica” sînt grupate în ordine cronologică în 8 subserii (1703—1740; 1741—1848; 1755—1860; 1641—1800; 1807—1848; 1807—1829) și cuprind întreaga corespondență diplomatică (rapoarte, instrucțiuni) purtată între reprezentanții austriei la Constantinopol și autoritățile habsburgice, în perioada 1821—1860.

Informațiile din Țările Române sînt inegal distribuite, în funcție de conjunctura politică internațională și de interesul pe care îl prezentau marile puteri europene în epoca respectivă. Așa se explică faptul că unele role conțin numai simple mențiuni despre români, în timp ce altele cuprind informații mult mai ample sau aproape în totalitate referitoare la istoria poporului român.

Întrucît Țara Românească și Moldova erau considerate în epoca respectivă ca făcînd parte din Imperiul otoman, evenimentele legate de acestea intrau în atenția reprezentanților austriei din Constantinopol, care le includeau în corespondența lor laolaltă cu celelalte evenimente de interes la nivelul imperiului, de cele mai multe ori însă tratîndu-le cu o atenție specială, avînd în vedere învecinarea noastră directă cu imperiul și, nu în ultimă instanță, implicațiile directe asupra Transilvaniei.

Informațiile cele mai bogate se află în rolele care cuprind perioadele de intensă manifestare a înaintașilor noștri pe plan politic sau militar, ori atunci cînd teritoriul românesc constituie teatru de înfruntare directă între armatele marilor imperii vecine. În perioadele de relativă acalmie, prezența românească în rapoartele austriece este destul de redusă, fără a fi trecute cu vederea schimbările de domni, înclinațiile acestora în domeniul raporturilor cu vecinii etc.

Știrile de mare interes sînt legate îndeosebi de perioada domniilor fanariote, cînd, conform unei tradiții stabilite, domnitorii Țărilor Române erau numiți cu precădere din rîndul marilor dragomani ai Porții, cu care reprezentanții diplomației, cei austriei în special, cultivau strînse relații la Constantinopol și încercau să-i folosească pentru servirea intereselor lor politice după ce deveneau domni în Țările Române.

Încercînd o sinteză provizorie a temelor de interes reflectate de informațiile din materialul prelucrat, putem arăta că acestea se concentrează îndeosebi asupra următoarelor aspecte :

a) Personalitatea domnilor Țărilor Române din secolele XVI—XVIII, pregătirea și preocupările lor, înclinațiile politice, relațiile cultivate, modul de guvernare, raporturile cu Poarta, misiunile îndeplinite de ei în vederea informării Porții asupra evenimentelor din statele vecine.

b) Strinsele legături dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților, peste voința Imperiului otoman sau a celui habsburgic. De exemplu: austriecii intervin la Poartă cerînd să se ia măsuri împotriva domnului Moldovei, Grigore al III-lea Ghica, deoarece acesta refuză să trimită înapoi în Transilvania un mare număr de români care trecuseră în Moldova spre a scăpa de asuprirea la care erau supuși, domnul moldovean afirmînd că cei veniți sînt "de același neam" cu moldovenii și că nu pot fi obligați să părăsească Moldova.

c) Încercările imperiilor vecine de a smulge porțiuni din teritoriul țării noastre prin presiuni asupra Porții, încercări de cele mai multe ori dejucate prin manifestarea fermă a voinței înaintașilor noștri de a-și apăra cu prețul vieții orice palmă de pămînt. De exemplu, pe rola 618 se află întregul dosar al încercării austriece din anul 1770 de a relua în stăpînire Oltenia (pe care o mai stăpînise între 1718—1739), încercare eșuată în cele din urmă, spre deosebire de actul de forță din 1775, cînd a fost răpită Bucovina.

d) Bogate informații privind războaiele ruso-turce și austro-turce purtate pe teritoriul nostru, cu implicațiile lor.

e) Relațiile comerciale ale Țărilor Române, inclusiv încercările de eludare a dispozițiilor venite de la Poartă.

f) Date despre situația din provinciile locuite de români, aflate la vremea respectivă sub stăpînire străină (Dobrogea, Banat, Transilvania).

g) Diverse informații referitoare la: starea sanitară (epidemii etc.), vămi, trasarea granițelor, transhumanță.

h) Rapoarte diplomatice privitoare la lupta românilor din toate provinciile istorice pentru înfăptuirea Unirii.

CONSTANTIN VLAD

Scrierile vechi ale mănăstirii Hodoș-Bodrog

LUCIAN EMANDI și EUGEN GLÜCK

Cercetările efectuate în ultimii ani au confirmat afirmații anterioare, potrivit cărora mănăstirea Hodoș-Bodrog, din satul Bodrogul Nou, comuna Felnac, județul Arad, este unul dintre cele mai vechi așezăminte monahale ale spațiului românesc. Potrivit cronicarului Anonymus, vatra pe care se situează mănăstirea se găsea, în secolul al X-lea, în zona de graniță dintre voievodatele lui Glad și Menumorut, iar la începutul secolului al XI-lea—după informațiile pe care ni le transmite *Legenda mare a Sf. Gerard*—în apropierea Mureșanei, reședința voievodatului lui Ahtum.